

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Голосніченка Івана Пантелійовича – на дисертацію Турської Віти
Олегівни на тему «Адміністративно-правове регулювання захисту тварин
від жорстокого поводження», поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми. Питання охорони тварин та їх захисту від жорстокого поводження привертає до себе все більшої уваги, що обумовлено зміною статусу тварин у сучасному суспільстві. Сьогодні тварини розглядаються не тільки як власність, але і як члени родин, розумні істоти, що мають стійку емоційну прив'язаність до людей та залежність від них.

Прийняттям Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», держава продемонструвала усвідомлення соціальної значимості проблеми жорстокого поводження з тваринами та нагальної необхідності їхнього захисту. Разом з тим, ухвалення цього закону зумовило необхідність приведення ряду нормативно-правових актів у відповідність до нього: численні правові колізії, відсутність термінологічної єдності у нормативно-правових актах із зазначеної проблематики, недосконалість системи органів державного управління у цій сфері, недовірність інституту юридичної відповідальності за відповідні правопорушення тощо. До того ж, у самому законі існують певні прогалини, і навіть за наявності доволі пристойної правової бази для здійснення захисту тварин у нашій державі, норми прописані на папері практично не реалізуються. Суттєвою проблемою залишається бездіяльність державних органів щодо виконання зазначених нормативних приписів та абсолютна байдужість переважної більшості населення до численних випадків жорстокого поводження з тваринами та порушення правил їх утримання.

Адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження ще не ставало предметом комплексного дослідження, хоча

нагальність такого підтверджується наявністю протиріч у діючому законодавстві, неоднозначністю його трактування та застосування. Дані обставини зумовлюють необхідність пошуку шляхів удосконалення теоретичних та правових основ адміністративно-правового регулювання захисту тварин від жорстокого поводження.

Вищевказане свідчить про цінність та актуальність дисертаційної роботи В.О. Турської на тему «Адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження». За своїми глибиною, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Дисертація виконана на кафедрі адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Система адміністративного, адміністративно-процесуального та фінансового права у контексті адміністративної реформи». Вона є частиною роботи університету в рамках загальної тематики «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Загальний аналіз змісту роботи свідчить про самостійність та цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, про теоретичне і практичне значення здобутків дисертанта.

Визначені в роботі задачі дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у тому, щоб на основі аналізу теоретичних джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації охарактеризувати адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження в Україні, виявити колізії та прогалини у регулюванні зазначеного питання та надати пропозицій щодо їх удосконалення та усунення. Структура

роботи відповідає цілям і задачам дослідження і дозволила послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором, досягти поставленої мети.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, не розробленими в науці та перспективними для подальших наукових досліджень.

У вступі дисертації обґрунтована актуальність теми дослідження, визначені його об'єкт, предмет, мета і завдання, зв'язок із науковими програмами, методологічні основи, аргументовані наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячений: вивченню основних наукових досліджень у сфері захисту тварин від жорстокого поводження; історії організаційно-правового забезпечення захисту тварин від жорстокого поводження; визначенню змісту «правовий захист тварин». У даному розділі також досліджуються правові засади захисту тварин від жорстокого поводження та надається характеристика теоретико-методологічній базі дослідження. Особливої уваги заслуговує історико-правовий підхід дослідження теми. Дисертантка проаналізувала історію правового регулювання захисту прав тварин від Законів Ману до наших днів.

У другому розділі досліджено суб'єкти адміністративно-правового регулювання захисту тварин від жорстокого поводження; охарактеризовано та класифіковано повноваження органів виконавчої влади у даній сфері; досліджено явище громадського контролю у сфері захисту тварин від жорстокого поводження, який здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля та громадськими організаціями, статутною метою яких є захист тварин від жорстокого поводження.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений вивченню адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами.

Завершується робота узагальненими висновками, в яких відображені основні положення дисертації.

Джерельна база дисертації включає 251 наукову працю та нормативно-правові акти. З досліджуваної проблеми проаналізовано чинне законодавство України, міжнародні нормативно-правові акти, основні нормопроектні роботи у зазначеній сфері, опрацьовано значну кількість наукових праць з адміністративного права та теорії держави і права.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Зібраний теоретичний та емпіричний матеріал аналізується з використанням різноманітних методів наукового пошуку, що забезпечує достовірність зроблених висновків. При проектуванні структури дисертаційного дослідження використано метод формальної логіки. При дослідженні генезису становлення захисту тварин, дослідженні конкретних етапів розвитку такого явища використано історико-правовий та порівняльно-правовий методи. Для порівняння правових норм національного законодавства, що передбачають відповідальність за жорстоке поводження з тваринами застосовано порівняльно-правовий метод. Нормативно-правові акти проаналізовано за допомогою нормативно-догматичного методу у тісному зв'язку з методами аналізу та синтезу. При дослідженні правових засад адміністративно-правового регулювання захисту тварин від жорстокого поводження, виокремленні основних етапів становлення захисту тварин, дослідженні системи органів державної влади, що здійснюють регулювання у сфері захисту тварин від жорстокого поводження, та характеристики їх повноважень використано метод класифікації. Методи аналізу та синтезу використано під час дослідження змісту правового захисту тварин, при характеристиці повноважень державних органів у зазначеній сфері. Статистичний метод використано у процесі дослідження відповідальності за жорстоке поводження з тваринами.

Переходячи до оцінки новизни положень і висновків дисертації слід відзначити, що у дослідженні В.О. Турської порушені нерозроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати та виробити ряд корисних пропозицій. Новизна дисертації

проявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі їх розв'язання.

Логічним є те, що автор досліджує адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження у відповідності з відносно новим для України Законом «Про захист тварин від жорстокого поводження», в якому значна увага приділяється питанню державного управління у зазначеній сфері. Особливої уваги заслуговує встановлення автором численних порушень даного закону державними органами.

Автором акцентовано увагу на відсутності Порядку видачі дозволів на проведення наукових експериментів над тваринами та пропозиції скасувати необхідність отримання дозволу на роботу з експериментальними тваринами в науково-дослідних цілях. Автор вважає неприпустим спрощення дозвільної системи у зазначеній сфері та наголошує на необхідності термінового розроблення Порядку видачі дозволу на проведення експериментів над тваринами.

Серед авторських міркувань, що заслуговують на першочергову увагу, слід відзначити авторську позицію стосовно тлумачення поняття «захист тварин від жорстокого поводження», яке відображає той ідейний напрямок захисту тварин від жорстокого поводження, який розповсюджений переважно на території країн пострадянського простору та ґрунтується на антропоцентричному підході до охорони тварин, і являє собою сукупність заходів правового, політичного, організаційного, економічного, фінансового та іншого характеру, що здійснюються компетентними державними органами, установами та організаціями з метою запобігання порушенням вимог утримання тварин та поводження з ними, що виключають жорстокість, та забезпечення умов для реалізації прав учасників цих правовідносин.

Значний інтерес викликають результати аналізу норм кримінального та адміністративного законодавства, що передбачають відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. Автором наголошено на недоліках ст. 89 КпАП у частині адекватності виду та розміру санкції вчиненому

правопорушенню, відповідності мети застосування санкції до правопорушення, а також доцільності віднесення такого діяння до категорії адміністративних правопорушень.

Цікавою видається думка автора щодо класифікації повноважень державних органів у сфері захисту тварин від жорстокого поводження за характером, змістом та способом здійснення на наступні: 1) повноваження по прийняттю імперативних рішень.; 2) повноваження контролюю-оцінювального характеру; 3) наглядові повноваження; 4) повноваження, які стосуються взаємодії з ін. суб'єктами; 5) повноваження, пов'язані з розробкою та затвердженням правил, вимог та стандартів; 6) дозвільні повноваження.

Дисертант використав результати більшості фундаментальних праць, присвячених обраній темі дослідження. Належно витримані вимоги до коректності, доцільності та доречності посилань.

Погоджуючись із загальною концепцією рецензованої дисертаційної роботи, констатуємо правильність і важливість конкретних положень, які виносяться на захист, звернемо увагу і на окремі дискусійні аспекти роботи, а саме положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування, зокрема:

1. Почнемо з об'єкта і структури дослідження. Предмет дослідження визначено вірно, воно співпадає з назвою дисертації. Але автор роботи визначає об'єкт дослідження: «тваринний світ як правове явище». Скажемо прямо, що це досить сміливо, адже насправді досліджуються правові відносини і відносини, які потрібно урегулювати з допомогою адміністративного права. Саме вони формують об'єкт дослідження, а звідси і предмет дослідження – «адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження». На мій погляд, редакційно невдало сформульовано назву першого розділу, здається краще було б його назвати «Теоретичні засади адміністративно-правового захисту тварин від жорстокого поводження», У підрозділі 1.4. «Правові засади захисту тварин від жорстокого поводження» дисертант приділяє увагу на 9 сторінках (78-86) міжнародному законодавству і

законодавству ЄС, і на 10 сторінках (87-96) – актам українського законодавства. Я розумію, що це зараз пріоритетно, але ж ми досліджуємо вітчизняне законодавство.

2. Розглядаючи повноваження органів державної влади у сфері захисту тварин від жорстокого поводження, автор наводить класифікацію повноважень, де окремо виділяє контрольню-оцінювальні та наглядові повноваження (С. 131-136), не зупиняючись на відмінностях між зазначеними повноваженнями. Зважаючи на це, додаткової аргументації потребує питання чому автор розділяє зазначені повноваження та у чому різниця між контрольню-оцінювальними та наглядовими повноваженнями у сфері захисту тварин від жорстокого поводження.

3. Дисертант пише, що ним уперше «обґрунтовано недоцільність затвердження та розроблення правил утримання тварин органами місцевого самоврядування і запропоновано передати Міністерству екології та природних ресурсів повноваження з розробки єдиних загальнодержавних правил утримання тварин із визначенням та деталізацією особливостей утримання собак потенційно небезпечних порід» (С.7, 151-152). Думається, що в період децентралізації публічної влади робити це недоцільно. Мабуть краще було б Міністерству екології та природних ресурсів затвердити Типові правила утримання тварин, а до повноважень органів місцевого самоврядування віднести розробку конкретних відповідних правил з урахуванням місцевих особливостей.

4. На стор. 125 автор пише «В Україні не існує поняття «права тварин». Але ще на стор. 45 В.О.Турська стверджує, що закон захищає природні права тварин. І дійсно в преамбулі Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» застосовується категорія «природні права тварин». Ця ж категорія застосовується у преамбулі Всесвітньої Декларації прав тварин від 15 жовтня 1978 р. Отже у цьому випадку дисертант допускає протиріччя.

5. Заслужують на увагу пропозиції автора щодо внесення змін і доповнень до законодавчих актів, пов'язаних з застосуванням заходів

відповідальності за порушення законодавства про захист тварин від жорстокого поводження. Але питання недоцільності встановлення адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, і виключення ст. 89 з КУпАП, залишивши тільки кримінальну відповідальність, передбачену ст. 299 КК України ставити ще рано (С. 188-190). Можливо настане час цим пропозиціям після законодавчого запровадження кримінального проступку, та й то, тільки за умови уніфікації і переведення в кримінальний проступок складів порушень передбачених вищевказаними нормами.

Висвітлені зауваження багато в чому мають дискусійний характер та не знижують достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, висловлених в рецензованій дисертації. Навпаки, це є свідченням творчого характеру роботи, підтвердженням складності та вагомості здійсненого теоретичного пошуку.

На основі проведеного дослідження сформульовані положення, які репрезентують його наукову новизну, становлять певний внесок у розвиток вітчизняного адміністративного права. У роботі сформульовано ряд висновків, пропозицій, рекомендацій, які характеризуються науковою новизною, в сукупності вирішують важливі теоретичні та практичні завдання.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження В.О. Турської достатньо мірою висвітлені у: п'ятьох публікаціях, надрукованих у вітчизняних та зарубіжних наукових фахових виданнях; тезах виступів на наукових конференціях. Ці праці є свідченням того, що розробка проблеми, якій присвячена дисертація, здійснювалася системно. В публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації дозволяє констатувати, що автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням самої дисертації.

Видаються правомірними висновки здобувача щодо значущості його праці для науки і практики. Дисертаційне дослідження В.О. Турської містить вагомі

результати, які в сукупності вирішують важливі наукові завдання, а також забезпечують розв'язання цілого ряду практичних питань, що виникають під час правотворчої та правозастосовної діяльності державних органів у сфері захисту тварин від жорстокого поводження. Викладені в ньому наукові положення заповнюють ряд прогалів, які мали місце в теорії адміністративного права, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення законодавства. Таким чином, найбільш важливі наукові та практичні результати дисертаційного дослідження теми «Адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження» мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у сферах зазначених у вступі дисертації.

Висновок. Дисертація Турської Віти Олегівни «Адміністративно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження» є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Турська Віта Олегівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент –

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри господарського та адміністративного
права Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»**

І.П. Голосніченко

Підпис професора Голосніченка І.П.
завіряю, вчений секретар
НТУУ «КПІ»

А.А. Мельниченко

« 5 » липня 2016 р.

